

אִילְנָא דְמֹתָא אִידּוֹ (כמה דכתייב ומעין הרעת טוב ורע לא תאכל ממנה) **מֵאַן דְגַטִּיל לִיה בְלַחֲזָדּוֹי מִיִּתְהָ**. **הָא סֶפֶם אַדְמוֹתָא גַטִּיל** (בגין דאייה מפריש ליה מן חיזן). **וְעַל דָא כִי בַיּוּם אַכְלָדְמַמְנוּ מֹות תִּמּוֹת בְגִינֵן דְקָא פְרִישׁ גַטְיעִין.**

רַבִי יְהוֹדָה שָׁאַל לִרְבִי שְׁמֻעוֹן, הָא דְתַנִּינָן אָדָם הָרָאשָׁן מוֹשֵׁךְ בְעַרְלָתוֹ הָוה, מַאי הוּא. אמר ליה **דְפִרְישׁ בְּרִית קָדֵשׁ מִאֱתָרִיה וּמִחוֹלְקִיה.** **וְדָאי מוֹשֵׁךְ בְעַרְלָה הָוה.** **וְשָׁבֵק בְּרִית קָדֵשׁ וְדִבֵּק בְעַרְלָה וְאַתְּפַתָּה בְמַלְהָ דְנַחַשׁ.** **וּמִפְרִי הָעֵץ דָא אַתָּה.** **לֹא תָאֵל מַמְנוּ בְגִינֵן דְכַתִּיב,** (משל ה) **רְגֵלִיה יוֹרְדוֹת מֹות שָׁאוֹל צָעַדְיָה יִתְמֻכוּ.** **וּבְהָאֵי הָוי פָרִי,** **הָא בְאַחֲרָא לֹא הָוי פָרִי.** **כִי בַיּוּם אַכְלָדְמַמְנוּ מֹות תִּמּוֹת.** **בְגִינֵן דָא דְאִילְנָא דְמֹתָא הָוי בְדַקְאָמָרְנוּ.** **דְכַתִּיב רְגֵלִיה יוֹרְדוֹת מֹות:**

לשון הקורש

מושך בערלה. וענוב ברית קדש ודקוק בערלה והתפתח בדבר הנטח. ומפרי העץ – זו אש. לא תאכל ממנה – בוגל שבחות (משל ה) רגלייה יורדות מות שאול צעדיה יתמכנו. ובזה היה פרי, שעורי באחר לא היה פרי. כי ביום אכלד ממנה מות תמות – בוגל שעץ הפוטה היה, כמו שאמרנו שבתובו רגלייה יורדות מות.

שבות ומעין הרעת טוב ורע לא תאכל ממנה. מי שנוטלו לבדו – מת, שעורי סם הפוטה גטול ובוגל שהוא מפרי מחהיסו. ועל זה כי ביום אכלד ממנה מות תמות, בוגל שምפריד הנטיעות.

רבי יהודה שאל את רבי שמעון, זה שמנינו אדם הראשון היה מושך בערלה, מה זה? אמר לו, שעפרי ברית קדש ממקומו ומחלקו, וכך אי שהיה

(וְהַנֶּחֶשׁ הִיה עָרוֹם מִכֶּל תֵּית הַשְׁדָה) רַبִּי יוֹסֵי אָמַר הָאֵי אַיְלָנָא דְקָא אָמְרוּ הַזֶּה מַתְשָׁקִי מַלְעִילָא וְאַתְרָבִי וְהַזֶּה חֲרִי כְּמَا דָאָת אָמַר וְגַהֲרַי יַוְצָא מַעַדְןָ לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגּוֹן. הַגּוֹן דָא אַתְתָּא. וְגַהֲרַי דָא הַזֶּה עַיִל בֵּיה וְאַשְׁקִי לִיה וְהַזֶּה בָּלָא חָד (ינדרין ז' אחד ושם אחד). דְהָא מַתְפֵן וְלַתְתָּא אִיהו פִירּוֹדָא דְבָתִיב וּמְשֵם יִפְרֵד.

וְהַנֶּחֶשׁ. רַבִּי יִצְחָק אָמַר דָא יַצֵּר הַרְעָע. רַבִּי יְהוֹדָה אָמַר נֶחֶשׁ מִמְשֵם. אָתוֹ לְקַמִּיה דָרְבִּי שְׁמֻעוֹן. אָמַר לוֹן וְדָאי בָּלָא חָד. וּסְמָא"ל הַזֶּה וְאַתְתָּזִיעַ עַל נֶחֶשׁ וְצַוְלָמִיה. דְהַנֶּחֶשׁ דָא אִיהו שְׂטָן וּבָלָא חָד.

תְּגִינָא בְּהַהְיא שְׁעַתָּא נְחַת סְמָא"ל מִן שְׁמֵיא רַכְיב עַל נֶחֶשׁ דָא וְצַוְלָמִיה הָוו חַמְאוֹן בֶּל בְּרִיּוֹן וְעַרְקָנוּ מְנִיה. וּמְטוֹ לְגַבֵּי אַתְתָּא בְּמַלְין וְגַרְימָו מְזֹתָא לְעַלְמָא. וְדָאי בְּחַכְמָה אַיִתִי סְמָא"ל לְזֹוטִין עַל

לשון הקודש

(וְהַנֶּחֶשׁ הִיה עָרוֹם מִכֶּל תֵּית הַשְׁדָה) רַבִּי יִצְחָק אָמַר וְהַיְצֵר הַרְעָע. רַבִּי יְהוֹדָה אָמַר נֶחֶשׁ מִמְשֵם. בָּאוּ לְפִנֵּי רַבִּי שְׁמֻעוֹן. אָמַר לָהּם, וְדָאי הַכְלָל אַחֵר, וּסְמָא"ל הַתִּתְהָ. וְנַרְאָה עַל נֶחֶשׁ וְצַלְמוֹן. שְׁנַחֶשׁ וְהַוָּא שְׂטָן, וְהַכְלָל אַחֵר. שְׁנִינוּ, בָּאוֹתָה שְׁעָה יָרֵד סְמָא"ל מַהְשִׁמִים רַכְיב עַל נֶחֶשׁ זֶה, וְצַלְמוֹן הַוָּא רֹואִים בֶּל הַבְּרִיות וּבְוּרִיתִים מִפְנָנוֹ. וְהַגְּעוֹן פָּרוֹד, שְׁבָתוֹב וּמְשֵם יִפְרֵד.

עַלְמָא וְחֶבֶל אִילְנָא קְדֻמָּא דְּבָרָא קְדֻשָּׁא בָּרוּךְ הוּא
בְּעַלְמָא. וּמְלָה דָא הָיוּ תְּלִי עַל סְמָא"ל עַד דָא תָּא
אִילְנָא אֲחֵרָא קְדִישָׁא דָא יַעֲקֹב וְגַטֵּל מִנִּיה בְּרַכָּא
דָלָא יַתְּבִּרְךָ סְמָא"ל לְעַילָּא וְעַשְׂוֵו לְתָתָא. דָהָא יַעֲקֹב
דוֹגָמָא דָאָדָם הָרָאשׁוֹן הָיוּ (וּשְׁופְרִיה) דַיְעַקְבָּשׁוּפְרִיה
דָאָדָם הָרָאשׁוֹן הָיוּ. וְעַל דָא כִּמָּה דְמִנְעָה סְמָא"ל
בְּרַכָּא מְאִילְנָא קְדֻמָּא. הָכִי גַּמִּי מִנְעָה יַעֲקֹב דָא יַעֲקֹב
אִילְנָא דְוֹגָמָא דָאָדָם מִסְמָא"ל בְּרַכָּא מְלַעַיְלָא
וּמְתָתָא. וַיַּעֲקֹב דִיְדִיה נְטִיל בְּכָלָא. וְעַל דָא (בראשית לב)
וַיַּאֲבֹק אִישׁ עַמוֹ.

בְּתִיב וְהַגְּחָשׁ הָיוּ עָרוּזִים דָא יִצְרָר הָרָע דָא מְלָאָךְ
הַמְּפֹת. וּבְגִין דְגָחָשׁ אֵינוֹ מְלָאָךְ הַמְּפֹת גְּרָם
מוֹתָא לְכָל עַלְמָא. וְדָא הוּא רָזָא דְבִתִּיב, (בראשית ו) קַיִן
כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנִי. דָא הוּא קַצָּא דְכָל בָּשָׂר אֶגְנְטִיל

לשון הקודש

הָיוּ. וְעַל זֶה, בָּמוֹ שְׁמַנְעָה סְמָא"ל בְּרַכּוֹת
מְהַאֲילָן הָרָאשׁוֹן, בְּךָ גַּם מִנְעָה יַעֲקֹב
שְׁחוֹתָא אִילְנָא, הַגְּמָתָא אָרָם מִסְמָא"ל,
בְּרַכּוֹת מְלַמְעָלה וְמְלַמְטָה. וַיַּעֲקֹב לִקְחָה
אֶת שְׁלוֹ בְּפֶל, וְעַל זֶה (בראשית לט) וַיַּאֲבֹק
אִישׁ עַמוֹ.

כְּתֻוב וְהַגְּחָשׁ הָיוּ עָרוּזִים, וְהִצְרָר הָרָע,
זֶה מְלָאָךְ הַמְּפֹת. וּמְשׁוּם שְׁהַגְּחָשׁ הוּא
מְלָאָךְ הַמְּפֹת, גַּרְמָמָות לְכָל הַעוֹלָם. וְזֶה

לְאָשָׁה בְּדִבְרִים וְגַרְמָמָות לְעוֹלָם. וְדָאי
בְּחִכְמָה הַבְּיאָ סְמָא"ל קְלִילָות עַל הַעוֹלָם,
וְחֶבֶל אֶת הַאֲילָן בְּקָדְמוֹן שְׁבָרָא הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָם, וְדָבָר זֶה הָיוּ תָּלוּי עַל
סְמָא"ל, עַד שְׁבָא אִילְנָא אַחֲרָ קָדוֹשׁ,
שְׁהָוָא יַעֲקֹב, וְגַטֵּל מִפְנֵי בְּרַכּוֹת שְׁלָא
יַתְּבִּרְךָ סְמָא"ל לְמַעַלָּה וְעַשְׂוֵו לְמַטָּה.
שְׁהָרִי יַעֲקֹב הַגְּמָת אָדָם הָרָאשׁוֹן הָיוּ
וּוּפְיוֹ, שְׁיַעֲקֹב יַפְיוֹ שֶׁל אָדָם הָרָאשׁוֹן

נְשָׁמְתָא לְכָל בְּשָׂרָא וְאֲקָרֵי חַבִּי.

השלמה מההשומות (סימן ל"ד)

נְשָׁמְתָה הַזֹּכֶר, מִן הַזֹּכֶר. **וּנְשָׁמְתָה הַגְּנָכֶבֶת,** מִן הַגְּנָכֶבֶת. **וְהִינֵּנוּ דָקָא אֲזִיל נְחַשׁ בְּתִרְחָה** דְתִזְהָה. **אָמָר,** הַזְאִיל **וּנְשָׁמְתָה** מִן הַצְפּוֹן **אֲסִיתְנָה** מִתְרָה. **וּמְאֵי הַסְּתָה הָזָה,** מִשּׁוּם **דָבָא עַלְיָה.** **שָׁאַלְוּ** תַּלְמִידָיו, **עַזְבָּא הַיְבִי הָזָה.** **אָמָר** לָהֶם, **סְמָ"אַל** **הַרְשָׁעַ** קָשֵׁר עִם **כָּל צְבָאות מַעַלְהָה עַל רַבּוֹ.** מִשּׁוּם **דָאָמָר קָדְשָׁא בָּרוּךְ הָזָא,** וְרַדוּ בְּדִגְתַּת הַיּוֹם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם. **אָמָר,** הַיְאָךְ אָזְבֵל לְהַחְטִיאוֹ וְלִגְרָשׁוֹ מִלְּפָנָיו. **יָרַד** עִם **כָּל חִילּוֹתָיו** וּבִקְשׁ **לֹו בָּאָרֶץ חַבְרָה** בְּמוֹתוֹ **וּמִנּוּ נְחַשׁ,** וְהִיה **לֹו דָמוֹת גָּמְלָה.** **רַכְבָּעַלְיוֹ וּבָא לֹו** **אַצְלָהָשָׁה.** **אָמָר** לָהֶם, **אָפְכִי** **אָמָר אֱלֹהִים לֹא** **תָאַכְלוּ מִכָּל עַזְנֵי הָגָן.** **אָמָר אַבְקָשׁ יוֹתֵר וְאוֹסִיף,** **בְּדִי** **שְׂתְגָרָע הַיָּא.** **אָמָרָה,** **לֹא מִנְעָנוּ אֶלְאָ מִיעַז** **הַדּוּת**

לשון הקידוש

הִיְהָה הַמְעָשָׂה? **אָמָר** לָהֶם: **סְמָא"ל הַרְשָׁעַ** בְּדִגְתַּת הַיּוֹם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם. **קָשֵׁר** עִם **כָּל צְבָאות מַעַלְהָה עַל רַבּוֹ,** מִשּׁוּם **שָׁאָמָר** **הַקְדּוֹשָׁ בָּרוּךְ הוּא** וְרַדוּ בְּדִגְתַּת הַיּוֹם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם. **אָמָר,** הַיְאָךְ **אָזְבֵל** **לְהַחְטִיאוֹ וְלִגְרָשׁוֹ** **מִלְּפָנָיו?** **יָרַד** **עִם** **כָּל חִילּוֹתָיו** וּבִקְשׁ **לֹו בָּאָרֶץ חַבְרָה** בְּמוֹתוֹ. **וּמִי** **הָוּא?** **נְחַשׁ,** וְהִיה **לֹו דָמוֹת גָּמְלָה.** **רַכְבָּעַלְיוֹ** **וּבָא לֹו** **אַצְלָהָשָׁה.** **אָמָר** לָהֶם, **אָפְכִי** **אָמָר אֱלֹהִים לֹא** **תָאַכְלוּ מִכָּל עַזְנֵי הָגָן.**

סוד שפטות (שם) קַצְנֵץ **כָּל בְּשָׂר בָּא לְפָנִי.** **וְהוּא קַצְנֵץ** **שֶׁל כָּל בְּשָׂר שְׁנוּטֵל הַנְּשָׁמָה לְכָל בְּשָׂר,** **וּנְקָרָא קַבָּה.** **הַשְׁלָמָה** מההשומות (סימן ל"ד) סְפִרְתַּה **הַבְּהִיר** **נְשָׁמְתָה** **הַזֹּכֶר** מִן **הַזֹּכֶר,** **וּנְשָׁמְתָה** **הַגְּנָכֶבֶת** מִן **הַגְּנָכֶבֶת,** **וְהִינֵּנוּ** **שְׁדָלֶךָ** **הַנְּחַשׁ אַחֲרֵי** **חַנּוֹת.** **אָמָר:** **הַזְאִיל** **וּנְשָׁמְתָה** **מִן הַצְפּוֹן,** **אֲסִיתְנָה** **מִתְרָה.** **וּמָה** **הַקְבָּתָה** **שְׁחִיקָתָה?** **מִשּׁוּם** **שָׁבָא עַלְיָה.** **שָׁאַלְוּ** **תַּלְמִידָיו:** **אַיךְ**

אשר בתוך הָן אָמר אֱלֹהִים לֹא תַאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא
תָגַע בּוּ פָנִים תָמִותוֹן. וְהוֹסֵיפה ב' דָבָרִים, אָמָרָה
מִפְרֵי הָעֵץ אשר בתוך הָן אָמר אֱלֹהִים לֹא תַאכְלוּ,
וְלֹא נָאָמַר לְהָאָלָא מַעַזְן הַדָּעַת. וְאָמָרָה, לֹא תָגַע
פָנִים תָמִותוֹן.

מָה עֲשָׂה סְמָ"ל הַרְשָׁע הַלְךָ וַגַּע בָּאִילָן וְהַה
הָאִילָן צוֹוָה וְאָמַר (טהילים ל"ו) אֶל תִּבְוֹאָנִי רֶגֶל
פָאוֹה וַיַּד רְשָׁעִים אֶל תִּגְיַדְנִי, אֶל תָגַע בַּי. שֶׁנָּאָמַר
וַיַּד רְשָׁעִים אֶל תִּגְיַדְנִי. הַלְךָ וְאָמַר לְאַשָּׁה, הַרְיָ
נַגְעַתִּי בָּאִילָן וְלֹא מַתִּי, אָפָת תָגַע בָּאִילָן וְלֹא
תָמִותִי. הַלְכָה הָאַשָּׁה וַגַּעַת בָּאִילָן וְרָאָתָה מְלָאָך
הַמִּוֹתָבָא בְּגַדָּה, אָמָרָה אוֹלֵי עַבְשִׁיו אַנְיִ מַתִּה,
וְהַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֹשֶׂה לוֹ אַשָּׁה אַחֲרָת וּנוֹתָנָה
לְאָדָם אָלָא הַרְיָנִי גַּזְרָמָת לוֹ שִׁיאָכֵל עַמִּי אָם גַּמוֹת,

לשון הקודש

בָּאִילָן, וְהַיָּה הָאִילָן צוֹוָה וְאָמַר: (טהילים ל"ו)
אָמַר, אָבְקַשׁ יוֹתֵר וְאָוֹסֵף, בְּרוּ שְׁתַגְרַע
הִיא. אָמָרָה: לֹא מִנְעָנוּ אָלָא - מַעַז
הַבָּעֵת אֲשֶׁר בְּרוּךְ הָן אָמַר אֱלֹהִים לֹא
תַאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תָגַע בּוּ פָנִים תָמִותוֹן.
וְהוֹסֵיפה שְׁנִי דָבָרִים. אָמָרָה, מִפְרֵי הָעֵץ
אֲשֶׁר בתוך הָן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תַאכְלוּ,
וְלֹא נָאָמַר לְהָאָלָא מַעַז הַדָּעַת. וְאָמָרָה,
אָלֵי עַבְשָׁו אַנְיִ מַתִּה, וְהַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
עוֹשֶׂה לוֹ אַשָּׁה אַחֲרָת וּנוֹתָנָה לְאָדָם,
מָה עֲשָׂה סְמָ"ל הַרְשָׁע? הַלְךָ וַגַּע

גָּמֹות שְׁנִינוּוּ. וְאֵם נַחֲצָה, נַחֲצָה שְׁנִינוּוּ. וְלִקְתָּה מְפִרְיוֹ
וְנִתְנַהּ גַּם לְבָעֵלָה, נִתְפְּקַחוּ עִינֵּי שְׁנִיהם וְקַהּוּ שְׁנָיוּ.
אָמֶר לָהּ מַהוּ זֶה שֶׁהָאָכְלָתָנוּ שְׁקַהוּ שְׁיַנִּי, בְּכֵד קַהּוּ
שְׁיַנִּי בְּלֵד הַבָּרוּאָת. יִשְׁבֵּן לֹא בְּדִין אַמְתָּה שְׁנָאָמֶר (תְּהִלִּים
ט) יִשְׁבַּת לְבָסָא שׂוֹפֵט צְדָקָה. קָרָא לְאָדָם וְאָמֶר לֹא,
לְמַה בְּרִיחַת מִפְנֵי. אָמֶר לֹא, אַת קָלֵד שְׁמַעְתִּי בְּגַנּוּ
וְרָעָדוּ עַצְמוֹתִי וְאִירָא כִּי עִירּוּם אָנֹכִי וְאִחְבָּא. כִּי
עִירּוּם אָנֹכִי, מְפַעֵּלי. כִּי עִירּוּם אָנֹכִי, מְצֻזּוּי. כִּי
עִירּוּם אָנֹכִי, מְמַעְשִׁי וְאִחְבָּא.

מָה הִיה לְבוֹשׁוּ שֶׁל אָדָם עֹר שֶׁל צְפֹרָן, וַהֲפִשְׁיטוּ
מְעֻלִּיו. רָאָה עַצְמוֹ עֲרוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר מֵי הָגִיד לְךָ
כִּי עִירּוּם אַתָּה. אָמַר אָדָם לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא,
רַבּוֹנוֹ שֶׁל עַזְלָם, כַּשְׁחִיִּתי לְבָדִי שֶׁמָּא חִטְאָתִי לְךָ,
אֲלֹא הָאֲשָׁה שְׁהַבָּאת לִי הִיא הַדִּיחָה אֲוֹתִי מִדְבָּרִיךְ.

לשון הקודש

ואָירָא בַּי עִירָם אֲנָכִי וְאַחֲבָא. בַּי עִירָם
אֲנָכִי – מִפְעָלֵי. בַּי עִירָם אֲנָכִי – מִצְוֹויִי,
בַּי עִירָם אֲנָכִי – מִמְעָשֵׂי, וְאַחֲבָא.
מַה הָיָה לְבוֹשׁוֹ שֶׁל אָדָם? עֹור שֶׁל צְפָרָן,
וְהַפְשִׁיטָוֹ מִעַלְיוֹ. רָאָה עַצְמוֹ עַרְם,
שָׁנָאָמַר מַיְגִיד לְךָ בַּי עִירָם אַתָּה. אָמַר
אָדָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רְבֻנוֹ שֶׁל
עוֹלָם, בְּשָׁחַיִתִי לְבָדֵי שְׁמָא חֲטָאתִי לְךָ,
אַלְאָה אָשָׁה שְׁחָבָאתִ לִי הִיא הַדִּיחָה
אֶלְאָה הַרְגִּינִי גָּוְרָמָת לוֹ שִׁיאָכֵל עַמִּי. אֲםִ
גְּמוֹת – נְמוֹת שְׁנִינָה, וְאֲםִ נְחִיה – נְחִיה
שְׁנִינָה. וְלִקְחָה מִפְרָיו וְנִתְנָה גַּם לְבָעֵלה.
נִתְפְּקַחוּ עַיִן שְׁנִיהם וְקַחְוּ שְׁנָיו. אָמַר לְהָ:
מַה שָׁהָאֲכַלְתִּנִי שְׁקָהוֹ שְׁנָיִ? קָדְקָהוֹ שְׁנִי
בֶּל הַבְּرִיות. יִשְׁבֵּן לְבַדֵּן אַמְתָה, שָׁנָאָמַר
(שם ט) יִשְׁבַּת לְכָפָא שׁוֹפֵט אַדְךָ. קָרָא
לְאָדָם וְאָמַר לוֹ: לְמַה בְּרִחָתְךָ מִפְנֵי? אָמַר
לוֹ: אַת קָלֵךְ שְׁמָעִתִּי בָּנָן, וּרְעָדוּ עַצְמוֹתִי,

שנאמר האשה אשר נתת עmedi היא נתנה לי מן הארץ. אמר לה הקדוש ברוך הוא, לא דיים שחתטא את אלא שחתטא את האדם. אמרה לפניו רבונו של עולם, הנחש השיאני לחתוא לפניו. ה比亚 שלשתן ונור עליהן גורות דין תשעה ושלשים קלוות ומאות והפיל סמ"אל זאת הפת של מ מקום קדוישתן מן השמים, וקצין רגליו של נחש ואיררו מכל חיה ומכל בהמה ופקד עליו שינה מפסיק את עורו אחר שבע שנים.

ע"ב: (עד כאן מההשומות)

ויאמר אל האשה אף. רבי יוסי אמר. באף פתח ואף אטיל בעלמא. אמר לה (דף לו ע"א) לא תטה באלגנא דא ברא קדשא בריך הוא עלמא וקדאי. אבל מגיה והייתם באלhim יודעי טוב ורע. זה איזו דבר הוי אלhim שמייה עז הדעת טוב ורע. ועל דא והייתם באלhim יודעי וגוי.

לשון הקודש

אותי מדבריך, שנאמר האשה אשר נתנה עmedi הוא נתנה לי מן הארץ. אמר לה הקדוש ברוך הוא: לא דיים שחתטא את אלא שחתטא את האדם? אמרה לפניו: רבונו של עולם, הנחש השיאני לחתוא לפניה. ה比亚 שלשתן ונור עליהם גורות דין. תשעה ושלשים קלוות ומאות והפיל סמ"אל זאת הפת של מ מקום קרשתם